אמימר אמר [א]אף אינו ממעט חלק בבכורה שנא' א) [1]וילדה לו בנים עד שיהא בן בשעת לידה [ב]רב (א) ב) שיזבי אמר אף אינו נימול לשמנה דאמר קרא [2]אשה כי תזריע וילדה זכר וביום השמיני ימול עד שיהא זכר משעת לידה רב שרביא אמר אף אין אמו טמאה לידה דאמר קרא אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים עד שיהא זכר משעת לידה מיתיבי ג) [ג]המפלת טומטום ואנדרוגינוס תשב לזכר ולנקיבה תיובתי' דרב שרביא תיובתא לימא תיהוי תיובתא דרב שיזבי תנא ספוקי מספקא ליה ולחומרא אי הכי תשב לזכר ולנקבה ולנדה מיבעי ליה קשיא אמר רבא תניא כוותיה דר' אמי בן ולא טומטום (ב) בכור ולא ספק בשלמא בן ולא טומטום כדר' אמי אלא בכור ולא ספק לאפוקי מאי לאפוקי מדדרש רבא דדרש רבא שתי נשים שילדו ב' זכרים במחבא כותבין הרשאה זה לזה א"ל רב פפא לרבא והא שלח רבין דבר זה שאלתי לכל רבותי ולא אמרו לי דבר ברם כך אמרו משום ד) ר' ינאי הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה לא הוכרו אין כותבין הרשאה זה לזה הדר אוקי רבא אמורא עליה ה) ודרש דברים שאמרתי לכם טעות הן בידי ברם כך אמרו משום ר' ינאי [ד]הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה לא הוכרו אין כותבין הרשאה זה לזה שלחו ליה בני אקרא דאגמא לשמואל ילמדנו רבינו היו מוחזקין בזה שהוא בכור ואמר אביו על אחר בכור הוא מהו שלח להו כותבין הרשאה

זה

אמימר אמר אף אינו ממעט חלק בכורה. אותו טומטום שנקרע ונמצא זכר אם הוא פשוט ואינו בכור וכל נכסי האב תשעה מנים והן שלשה בנים בכור ופשוט וטומטום חולקים הנכסים תחלה לשלשה חלקים כאילו אין כאן כי אם בכור ופשוט והטומטום כמאן דליתיה ומגיע לחלק הבכור ששה מנים שהן ב' חלקים לפי שהבכור נוטל פי שנים כפשוט נמצא חלק בכורה שלשה מנים חוזרים וחולקים הששה מנים הנותרים בין שלשתן נמצא הבכור נוטל חמשה מנים והטומטום והפשוט נוטלין כל אחד שני מנים אבל אי הוה ממעט לא היה נוטל הבכור אלא ארבעה וחצי מנים פי שנים כנגד כל אחד דנהי דאינו ממעט חלק בכורה אבל חלק פשוט מיהא ממעט מכולן: **מאי טעמא וילדו לו בנים.** והיה הבן הבכור מי שהוא בן בשעת לידה חולק הבכור כנגדו חלק בכורה וממעט לחלק בכורה מן הבכור דהכי משמע קרא כנגד הבנים משעת לידה יטול חלק בכורה דהיינו חלק גדול ולא נחשוב טומטום עמהם שלא יטול הבכור אלא כנגד שנים מהם דכשהן מרובין ממעיט חלק בכורה: **אף אין אמו טמאה לידה.** שבעה אם נקרע ונמצא זכר וגם לא שבועיים אם נמצא נקבה דכתיב וילדה זכר וטמאה והכי נמי כתיב ואם נקבה תלד וטמאה שבועיים[ו]. יולדת טמאה היא אע"פ שאינה רואה דם: **אף אינו נימול לשמנה.** לדחות שבת כדדרשינן (שבת דף קלב.) וביום השמיני ביום אפילו בשבת: **המפלת טומטום.** וכל זמן שלא נקרע מספקינן ליה בזכר ונקבה: **אנדרוגינוס.** שיש לו זכרות ונקבות: **תשב לזכר.** ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה שתטמא שבועיים משעת לידתה אפי' אם לא תראה דם ומשבועיים ואילך תשב על דמי טהרה אם תראה דם עד ארבעים ללידתה דהיינו ל"ג ימי טוהר דזכר חסר ז' ימים שמנתה שבועיים לטומאה מספק: **תיובתא דרב שרביא.** דלדל כלל לא חשיב לה יולדת לא לטומאה ולא לטהרה: **לימא תיהוי נמי תיובתא דרב שיזבי.** דאיהו נמי דריש לענין מילה עד שיהא זכר משעת לידה והוא הדין לגבי טומאת לידה ואילו האי תנא חשיב ליה זכר לענין טומאת לידה דקתני תשב לזכר: **תנא.** דמסכת נדה ספוקי מספקא ליה אי האי וילדה זכר להכי בעינן דליהוי זכר משעת לידה בין לגבי טומאה בין לגבי מילה ואזיל לחומרא ליתן עליו חומרי זכר דשמא לא דרשינן האי וילדה זכר להכי דבעינן דליהוי זכר אלא לכדאמרינן במסכת נדה (דף לא.) אשה מזרעת תחלה יולדת זכר ורב שיזבי נמי לחומרא קאמר דלא דחייא מילתו שבת דדלמא דרשינן וילדה זכר שיהא זכר משעת לידה אבל רב שרביא לקולא דריש דקא פטר לה מטומאת לידה הלכך אי לאו דפשיטא ליה לא הוה דריש לקולא הלכך הויא ח)ברייתא תיובתיה: **אי הכי.** דמספקא ליה היכא דנקרע ונמצא זכר אם אמו טמאה לידה אי לאו א"כ אמאי יהבינן ימי טוהר דזכר כדקתני לזכר ולנקבה דהיינו ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה והלא שמא היכא דנקבה אם יקרע ימצא זכר ושמא איכא למידרש וילדה זכר לטהר את אמו מדין לידה ובין ימי טומאה בין ימי טהרה לית לה ואמאי יהבינן לה ימי טוהר כלל הכי הוה ליה למיתני תשב לזכר ולנקבה ולנדה וה"פ תשב לנקבה ימי טומאה דנקבה שבועיים אפי' בלא ראיית דם דלמא נקבה היא ולנדה לאחר שבועיים מיד אם תראה דם הויא טמאה נדה (ג) מספיקא דלמא זכר הוה ולית לן למידרש עד שיהא זכר משעת לידה ולית לה ימי טוהר כלל. במסכת נדה [דף ל.] מקשינן למה הוזכר זכר כלומר בכל מקום דקתני לנקבה ולנדה למה לי למיתני לזכר בהדייהו אם ליתן לה ימי טומאה דזכר הא קתני תשב לנקבה וצריך שבועיים ואם ליתן לה ימי טוהר דזכר הא קתני ולנדה דמשמע דלא ניתיב לה ימי טוהר כלל ומשנינן נפקא מינה שאם תראה יום ל"ד ללידתה ותחזור ותראה יום מ"א הויא מקולקלת למנייני שמא לא הוה לה ימי טוהר והיתה תחלת נדה בראיית יום ל"ד ובראיית מ"א הויא תחלת זיבה ואם תראה שלשה רצופין צריכה ז' נקיים וקרבן או שמא זכר ילדה וראיית יום ל"ד היו ימי טוהר ועתה בראיית מ"א הויא תחלת נדה הרי היא בספק זבה ונדה (ד) עד שתשב י"ז ימים נקיים כדמפרש במס' ערכין (דף ח.) ואם ישבה לה י"ז נקיים (ה) ורואה יום י"ח הרי היא תחלת נדה וזו היא דינה שאם תראה כל ז' ימים הללו או אם לא תראה כי אם ראייה ראשונה טובלת בליל שמיני ומשמשת עם בעלה ואחר ז' ימים הללו באין י"א יום של ימי זיבה שאם תראה בתחלתן או באמצעיתן או בסופן שלשה ימים רצופין הויא זבה גדולה וצריכה ז' נקיים וקרבן ולעולם לא תחזור לקדמותה להיות תחלת נדה עד אחר ז' נקיים ואם לא ראתה בכל י"א יום הללו עד י"ב הרי היא תחלת נדה בכל המשפט אשר פירשתי ולכך נקראו י"א יום שבין נדה לנדה: **קשיא.** ט)אבל תיובתא ממש אינה בשביל שאפשר מן ט)הברייתא דמאי למימר תני לזכר ולנקבה ולנדה: (הגה"ה. לכך הוזכר זכר שאם תראה יום ל"ד ללידתה אמרינן טמאה היא ואע"ג דאכתי משכי ימי טוהר דזכר דמספקינן ליה בלא ולד ותשב לנדה וכי הדר חזיא ח' לראייתה ותהא להיות שומרת יום כנגד יום אמרינן ולד היה חכר היה וראייה דיום ל"ד דם טוהר הוה והשתא הוא דהויא תחלת נדה והשתא מקלקלינן לה דלא טבלה עד מ"ח שהוא שמיני לראייה אחרונה ואי לאו ולד הוא הרי היא שומרת יום כנגד יום ואי ולד הוה ונקבה הוה אכתי הוי דם טוהר עד שמונים וספיקא דזכר מקלקלא לה. וכן לענין נקבה כלומר וספיקא דנקבה מקלקלא לה עד פ"ח דלא טבלה עד פ"ח י)[אי ראתה ביום ע"ד] ואי הוה פשיטא לן דלא ולד הוה הוה טבלה למחר ביום [פ"ב] דראיית פ"א בי"א יום שבין נדה לנדה היא ומשום דמספקינן דלמא ולד הוה וראיית שבעים ושמונים דם טוהר אמרינן דהשתא הוא דהויא תחלת נדה. כן פירשה רבינו שלמה זצ"ל (נדה דף ל:) ע"כ הגה"ה): **בן.** והיה הבן שיהא בן משעת לידה: **ולא טומטום.** ואע"פ שנקרע אחרי כן ונמצא זכר: **כדרבי אמי.** דטומטום שנקרע אע"פ שנמצא זכר אינו נוטל פי שנים (לעיל קכו:): **אלא בכור ולא ספק לאפוקי מאי.** אי לאפוקי ספק בכור פשיטא דלא שקיל חלק בכורה אא"כ מייתי ראיה שהוא הבכור: **לאפוקי מדדרש רבא.** דמסברא אית ליה ואתי קרא למעוטיה: **שתי נשים.** של אדם אחד: **במחבא.** ואין ידוע איזה קדם להיות ראשית אונו: **כותבין הרשאה זה לזה.** ואתי חד מינייהו ותבע חלק בכורה מן האחין אם בכור אני תנו לי בשביל עצמי ואם לאו תנו לי בשביל אחי שהרי נתן לי חלקו ופסקינן לעיל (שם) יש לו לבכור קודם חלוקה ויכול למכור וליתן חלק בכורתו לכל מי שירצה והך מילתא אתא קרא למעוטי דאע"ג דמדינא אית ליה גזירת הכתוב הוא שלא יתנו לו חלק בכורה מן הספק: **אמר ליה רב פפא לרבא.** כשדרש כן: **הוכרו.** בשעת לידה אע"ג דלבסוף נתערבו כו' דהוה ליה בכור ודאי שעה אחת וקרא לא אתא למעוטי אלא מאי דדמי טפי למעוטי כגון דלא הוכרו כלל דהוה ליה ספק בשעת לידה דהכי משמע והיה הבן הבכור [דברים כא] שיהא בן משעת לידה ולא טומטום ושיהא בכור משעת הוייה ולא ספק. ושמעינן מהכא דהכי הלכתא דאם הוכרו ולבסוף נתערבו מיהא כותבין הרשאה: **היו מוחזקין.** לאו בעדים שמעידין שראו שנולד קודם לאחיו דאם כן אין האב נאמן אלא בקול בעלמא כעין שאמרנו למעלה [דף קכו:] דהוו קרי ליה בוכרא: **על אחד.** מן הבנים מהו מי מהימנינן לאב במקום חזקה שמכחשת דבריו או לא:

מדדרש רבא שתי נשים שילדו במחבא כותבין הרשאה זה לזה. ואם תאמר הא רב י)(פפי) משמיה דרבא אמר דאין לו לבכור קודם חלוקה והיאך יכול ליטול בכורה מכח אידך ואור"י דאין זה בא אלא מכח שליחות דהלכתא (ו) שליח שויה:

כך

עין משפט נר מצוה

קח א מיי' פ"ב מהל' נחלות הל' ג סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רעז סעי' ד:
ב ש"ע י"ד סי' רסו סעי' י בהג"ה:
קט ג מיי' פ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה יא סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קצד סעיף ח:
קי ד מיי' פ"ב מהל' נחלות הלכה ו סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סימן רעז סעיף יא:

* * *

מוסף רש"י

תשב לזכר ולנקבה. ימי טוהר לזכר וימי טומאה לנקבה (נדה כח.). **הוכרו ולבסוף נתערבו.** כגון שתי נשים של שני אנשים שהוכרו וולדותיהן ואח"כ נתערבו, ועכשיו כשהן באין שלהן לירש דוחין אותן אחיהם ולכל אחד אומרי' לאו אחינו אתה (בכורות מז:). **כותבין הרשאה זה לזה.** האחד לחבירו על חלקו בנכסי אביו, ובעל ההרשאה בא אצל יורשי שני האבות ואומר לכל אחד אם אחיכם אני תנו לי ואם זה אחיכם תנו לי חלקו, וכן לבני השני, אבל לא הוכרו מעולם אין כותבין, דלא היתה להם זכיה מעולם בנכסי אביו (שם).

* * *

רבינו גרשום

משום דבכור הוא. טומטום בכור. שנקרע: עד שיהיה בכור בשעת הוויי' משעת לידה וזה היה ספק קודם לכן אם זכר הוא אם לאו: אמימר אמר אף אינו ממעט בחלק. בשעה שאם היו שני אחים בכור ופשוט וזה טומטום שלישי כשיבואו לחלק בין נכסים כמאן דליתי' דמי ויחלוק עם אחיו פי שנים בכל הנכסים. אבל אותן שני חלקים חלק פשוט של בכור וחלק אחיו פשוט יחלקו לג' ויקח טומטום חלק השלישי. מ"ט לא ממעט דכתיב וילדו לו בנים הנך דהווי' בנים בשעת לידה ממעטי והוא לאו בן הוא משעת לידה: רב שיזבי אמר אף אינו נימול לשמנה. שאם חל שמיני שלו בשבת לא מחללינן עליה שבת דמחמרינן גבי שבת: רב שרביא אמר אף אין אמו טמאה לידה. משום דכל זכר מטמא שבעה ימים כימי נדתה אבל הוא אינו מטמא כלל: מיתיבי. קא תנא במס' נדה המפלת טומטום ואנדרוגינוס זה הוא זכר ונקבה. וטומטום הואיל דלא ידעינן מה הוא מחמרינן ותשב לזכר ולנקבה. כיצד יהבינן לזה ימי טהרה כזכר ארבעים יום ותו לא ומתוך אותן ארבעים תהא טמאה י"ד יום כדין יולדת נקבה אלמא דמחמרינן גבי טומאה. תיובתא דרב שרביא דאמר דאין אמו טמאה לידה כלל והא הכי מחמרי' בה לזכר ולנקבה. ולימא תיהוי תיובתא דרב שיזבי דאמר לעיל דלא דיינינן כזכר ודאי ואינו נימול לשמונה בשבת אע"ג דנקרע ונמצא זכר והא הכא דאמרינן דתשב לזכר ארבעים אף על פי שלא נקרע. ומשני לרב שיזבי לא הוי תיובתא משום דהאי תנא דאמר תשב לזכר ולנקבה ספוקי מספקא ליה אי זכר הוא או נקבה היא משום הכי אזיל לחומרא דתשב לתרוייהו לזכר ולנקבה והם הכי נמי אזיל רב שיזבי לחומרא הואיל דבשעת לידה מספקא ליה אם זכר אם נקבה אזלינן לחומרא ולא מחללינן לי' בשבת משום דבן ודאי בעינן משעת לידה והאי לאו הכי הוא ומשום הכי לא קשיי' ליה דהכא נמי מחמיר: אי הכי הוא. דמשום חומרא הוא אמאי לא מחמרינן בה כל חומרות דמצינן למימר ונימא דתשב לזכר ולנקבה ולנדה. הכי פירושא אם ילדה זכר מטמא ז' ימים ומכאן ואילך לאחר מ' ימים כל דם שהיתה רואה סמוך ללידתה יושבת עליו ז' נקיים ואם ראתה באותן ל"ג (אפי' הכי) דם טוהר הוא. אבל אם חוזרה וראתה יום ואם ראתה יום שמיני יושבת יום כנגד יום ואם ראתה ג' ימים רצופין בתוך י"א יום הרי זו זבה גמורה וצריכה ז' נקיים. והאי דקאמרינן הכי תשב לזכר ולנקבה ולנדה כדאמר לא יהבינן לה ימי טוהר אלא אי חזי' ליום ט"ו הויא טמאה נדה. ומקשינן במס' נדה למה הוזכר זכר כיון דתני לנקבה ולנדה לא אצטריך למיתני זכר דאי לענין טמאה לידה הא קתני תשב לנקבה ולנדה לא איצטריך לטמאה לידה דזכר דהוי בכלל י"ד דנקבה. ואי לענין טהרה ימי טוהר קאמר לזכר הא קתני נדה כיון דקתני לנדה וש"מ דלית לה ימי טוהר אלא אי חזיא (ליום נ"א) הוי טמאה נדה אלא להכי תנא לזכר לחומרא דאע"ג דאין לה ימי טוהר יהבינן ליה דין דזכר להכי שאם תראה יום ל"ד ללידתה ביום ארבעים שלמו ז' ימי נדתה ואם תחזור ותראה ליום מ"א תהוי' מקולקלת עד מ"ח דייל ביום מ' שלמו ימי טוהר דזכר וכיון נדה ואינה טהורה עד מ"ח דאי לא תנא לזכר אמרינן בסוף מ' שלמו ימי נדתה ומה שראתה ביום מ"א היינו בתוך י"א יום דהויא שומרת יום כנגד יום וטובלת ביום מ"ב ומשמשת אלא להכי תנא לזכר דאסורה עד מ"ח. וכן לענין [illegible] ותראה ליום פ"א תהיה מקולקלת עד פ"ח ומשום הכי איצטריך למיתני זכר. והכא נמי אי משום חומרא הוא ליתני לזכר ולנקבה ולנדה אלא ש"מ מדלא קתני הכי [ש"מ] דלאו משום חומרא הוא. וקשיא לרב שיזבי דמחמיר: שילדו [illegible] במחבא בלא נר או ביום בחושך בלא אור ושתי הנשים היה להם בעל אחד בחור והיו מבכירות ואין ידוע אי זה מהן בכור איזה נולד קודם ונולד לו שוב בנים אחרים כשיגדלו ויבואו לחלק ירוש' אביהן עם אחיהם יכתבו אחד מאלו שני [illegible] כדי ליטול פי שנים ויאמר לאחיו אם אני בכור תנו לי פי שנים בשבילי ואם אחי הבכור ולא אני תנו לי פי שנים בשבילו שהרי בידי הרשאה שהרשני על חלק בכורתו ויחלקו הבכורה ביניהם ולאפוקי מיהא אתי האי דרשא לשני [illegible] עיקרא איזה מהן בכור ולבסוף נתערבו ולא הוכרו מעיקרא [illegible] משום דכתיב יכיר והרי הוכר מתחלה: בני אקרא דאגמא. כפר שעומד באגם: היו מוחזקין בו בני אדם. באחד שהוא בכור ואמר אביו על אחד מאחיו שהוא בכור מהו, מי אזלינן בתר דמוחזק לן שהוא בכור או בתר אביו אזלינן דאמר קים ליה בגויה: שלח להו כותבין הרשאה ולי"ז משום ספיקא דלא אזלינן בתר חזקה א) דאבוה:

מסורת הש"ס

א) [נ"ל וילדו], ב) רש"ל גורס רב שרביא קודם, ג) נדה כח., ד) [בכורות מז:], ה) [שבת סב: וש"נ], ו) [ויקרא יב], ז) [נ"ל משנה], ח) [נ"ל המשנה], ט) רש"ל, י) [נ"ל פפא].

* * *

תורה אור השלם

1 כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וילדו לו בנים האהובה והשנואה והיה הבן הבכור לשניאה:
דברים כא טו

2 דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא וביום השמיני ימול בשר ערלתו:
ויקרא יב ב-ג

* * *

גליון הש"ס

רשב"ם ד"ה קשיא בו' אבל תיובתא. עי' לעיל דף נב ע"ב ברשב"ם ד"ה קשיא:

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמרא רב שרביא נ"ל קודם רב שיזבי: (ב) שם בן ולא טומטום בכור ולא ספק. נ"ב נראה דרבא קודם תורה היה מפרש בברייתא דה"ק בן ולא טומטום כלומר [illegible]

א) נ"ל דלאביה מהמים ליה לחזקה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones